

Inbreng rondetafelgesprek Aanbestedingsbeleid overheid dd. 27 september 2023

Hub Keulen – voormalig lid Adviescommissie Gids Proportionaliteit

Dank voor de uitnodiging voor bovengenoemd rondetafelgesprek. Graag maak ik langs deze weg gebruik van de mogelijkheid om enkele zaken op voorhand onder uw aandacht te brengen.

1. U spreekt over “aanbestedingsbeleid”, ik spreek liever over “inkoopbeleid”. Aanbesteden is slechts één onderdeel van een totaal inkoopproces, en op het moment dat de aanbesteding start zijn alle belangrijke beslissingen al genomen;
2. Ik maak ook graag onderscheid tussen het door organisaties vastgestelde inkoopbeleid (dat er vaak goed uit ziet, en voorziet in o.a. de door voor u belangrijke punten van aandacht voor het MKB en circulair of meer algemeen duurzaam inkopen¹) en de praktijk. Dat er beleid is wil nog niet zeggen dat dit beleid ook in de praktijk wordt gebracht:
 - a. Citaat: “*we hebben het manifest Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen ondertekend, maar doen daar in de praktijk niks mee*”; **of**
 - b. 327 eisen bij een aanbesteding van circulair kantoormeubilair; je hoeft geen specialist te zijn om je te realiseren, dat het MKB hier niet voor in aanmerking komt, bovendien creëer je hiermee een monopolist; **of**
 - c. Een van de gunningscriteria om een opdracht te verwerven is het type autoband dat op de auto’s ligt, die de desk- en laptops komen afleveren bij de aanbestedende dienst... Afhankelijk van het type scoor je hoger! Hier haken kleinere bedrijven echt op af (en de groteren klagen maar krijgen vaak geen gehoor).

In de ISO20400 norm (Maatschappelijk Verantwoord Inkopen) is een uitstekend model opgenomen dat exact weergeeft, wat er in een organisatie nodig is wil het beleid dat op het hoogste niveau wordt vastgesteld, en op het uitvoerend niveau ook vaak omarmd wordt, ook daadwerkelijk gerealiseerd kan worden. Het “gat” tussen beleid en uitvoering. Specifiek voor MVI, maar eigenlijk is dit model voor álle inkoop van toepassing: <https://youtu.be/8K-XDp4ABfM>

3. In dat kader is het een goede zaak, dat in het voorstel van wijziging van de aanbestedingswet dat momenteel voor ligt, een verplichting wordt opgenomen om te rapporteren over aantal en aard van klachten die een aanbestedende dienst ontvangt, en ook de maatregelen die genomen worden om dergelijke klachten in de toekomst te voorkomen (motie Palland/Aartsen). Echter waarom beperken tot gemeentes, provincies en waterschappen? En niet ook de Rijksoverheid of gewoon álle aanbestedende diensten? Wordt hiermee de suggestie gewekt dat die drie het slechter zouden doen dan de rest? Daar wordt in het werkveld véél genuanceerder over gedacht;
4. “Slecht” inkopen of “roep tot beter inkopen en aanbesteden” wordt al snel gekoppeld aan de inkopers. Echter wat is de positie van de inkoper binnen een organisatie? Uit een recent onderzoek van promovenda Fanny Chen en hoogleraar Finn Wynstra blijkt, dat de grootste

ethische bottleneck die inkopers ervaren (54%) de voorkeur van het (hoger) management voor een bepaalde leverancier betreft. En de meeste inkopers zijn niet in een positie om hier iets tegen in te brengenⁱⁱ

5. Onnodig complex aanbesteden kan ook een verdienmodel zijn.
6. Je zou mogen verwachten dat ook van de accountantscontrole positieve prikkels uitgaan naar het realiseren van dat inkoopbeleid dat er op papier zo mooi uit ziet (*rechtmatig, doelmatig, best value for taxpayers money, aandacht voor duurzaamheid, aandacht voor het [lokale] MKB...*). Helaas bevinden accountants zich in een spagaat dat zij om de zoveel tijd zelf onderwerp zijn van aanbesteden. En een goede relatie met je klant is dan uiteraard belangrijk. Beetje raar dat je zelf je inspecteur mag/moet uitkiezen, en dat de inspecteur baat heeft bij niet al te kritisch zijn... En vervelend ook als je als accountant tijdens de aanbesteding zelf die “als *lastige ervaren maar niet lastige*” procedures moet naleven...

Meer of andere wetten is niet persé een oplossing om een betere besteding van belastinggeld te realiseren. Of om meer belastinggeld aan te wenden om maatschappelijke meerwaarde te creëren. Verbetering van de positie van inkopers binnen een organisatie zou kunnen helpen.

De Europese Commissie pleit voor het eisen van minimale vaardigheden en competenties bij mensen die zich met aanbesteden bezighouden (professionele inkopers dus, niet per definitie juristen).

In dat kader is het jammer, dat Nederland ervoor gekozen heeft om dat advies niet over te nemen.

Sterker nog: in de memorie van toelichting op de voorgestelde wijzigingen in de Aanbestedingswet 2012ⁱⁱⁱ wordt bij de bemensing van het verplichte klachtenloket gesproken over “*Het wordt **aangeraden** dat de klachtbehandelaar aantoonbare ervaring heeft met inkoop en aanbestedingen en/of een opleiding heeft afgerond in die richting*”. Hoezo aangeraden? Moet een aanbestedende dienst en een bedrijf dat die opdracht wil binnenhalen vertrouwen op een klachtenbehandeling door iemand die niets van inkoop en aanbesteden afweet?

Mijn pleidooi: zorg ervoor dat inkoop en aanbesteden wordt uitgevoerd door mensen die daarvoor kennis, vaardigheden en expertise hebben. En zorg ervoor dat de positie van inkopers binnen hun organisatie zodanig is, dat ze die kennis, vaardigheden en expertise ook kunnen inzetten om de beleidsdoelstellingen te realiseren.

E.e.a. licht ik tijdens de bijeenkomst op 27 september graag nader toe.

ⁱ En niet alleen in het beleid, maar ook in diverse verkiezingsprogramma's

ⁱⁱ Enkele praktijkvoorbeelden, voor alle duidelijkheid: reële voorbeelden, niet binnen de organisatie waar ik zelf gewerkt heb, maar wel uit mijn netwerk. Leverancier wordt uitgesloten van een aanbesteding omdat hij niet voldoet aan de minimale eisen, maar een telefoontje vanuit de directie maant de betreffende inkoopster om deze leverancier toch toe te laten, en suggereert dat die leverancier de aanbesteding ook moet winnen. Of teamleidster inkoop krijgt de opdracht tot aanbesteding van een architect, waarbij één welbepaalde architect de opdracht moet winnen: als zij dit weigert wordt ze gepasseerd, en wordt een externe consultant ingehuurd die zorgt voor het door de directie gewenst resultaat

ⁱⁱⁱ Zie <https://www.internetconsultatie.nl/rechtsbeschermingaanbesteden/b1>